

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ
ЗАКЛАД ОСВІТИ
«ТІКВА-ОР САМЕАХ»**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ**

Збірник наукових праць

**Одеса
2022**

УДК 371
ББК 74

Ухвалено Вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Протокол № 8 від 24.03.2022 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Черненко Н.М.
кандидат педагогічних наук Рищак Н.І.

Сучасні проблеми навчання і виховання : збірник наукових праць
/ Упорядник І.О. Бартенєва. Одеса, 2022. Лютий. 220 с.

У збірнику наукових праць розглядаються актуальні питання сучасної педагогічної науки. Матеріали стануть у нагоді для викладачів закладів вищої освіти, здобувачів вищої освіти, аспірантів, педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

*ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ «ТІКВА-ОР САМЕАХ»*

© Кафедра педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», 2022
© Одеський приватний
заклад освіти «Тіква-Ор Самеах», 2022

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ВИМОГИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Алимова І.А.,
вчитель початкових класів
ОПЗО «Тіква-Ор Самеах»*

В умовах сьогодення, зважаючи на новий зміст загальної середньої освіти (Концепція «Нова українська школа»), початкова школа знаходиться в епіцентрі уваги, адже саме перші роки суспільного виховання й навчання дітей мають надзвичайно важливий вплив на подальший розвиток інтелекту, творчості, формування характеру, саморозвиток особистості тощо.

Початок навчання у школі для багатьох 6-річних дітей пов'язаний зі значним навантаженням, до того ж характер і темпи оволодіння навчально-пізнавальною діяльністю не завжди відповідають загальній розумовій здатності дітей такого віку до засвоєння знань, умінь та навичок, визначених змістом програми це і обумовлює актуальність проблеми.

Успішність 6-7-річних учнів забезпечується шляхом цілеспрямованого формування й розвитку їхньої пізнавальної активності й самостійності (Н.Бібік, В.Давидов, Д.Ельконін, О.Савченко, Н.Скрипченко та інші вчені) [4]. Разом із тим для молодших школярів, поряд із провідною навчальною діяльністю, залишається актуальною й ігрова діяльність. Застосування різноманітних інтерактивних дидактичних ігор сприяє формуванню в дітей вказаного віку пізнавальних процесів, оволодінню прийомами і методами навчально-пізнавальної діяльності. Дидактичні ігри допомагають учням долати пізнавальні труднощі, усувають страх, почуття дискомфорту, що позначається на успішності дітей та їхній пізнавальній активності.

Ефективність застосування інтерактивних дидактичних ігор у навчанні молодших школярів переконливо доведено в роботах Н. Бібік, М.Вашуленка, Б. Друзя, С. Короткова, Н. Підгорної, О. Савченко, Т. Шмакової та інших учених [2].

У зарубіжній педагогіці цій проблемі присвячено праці К.Гроса, М.Лацаруса, М.Монтессорі, Ф.Фребеля, С.Холла. Загальнотеоретичні аспекти проблеми дидактичної гри були предметом досліджень Є.Анікеєвої, А.Деркача, С.Запаренка, А. Капської, Н.Кудикиної, І.Куліш, А.Лохвацької, П.Підкасистого, О.Савченко, В.Семенова, Л.Терлецької, Ж.Хайдарова, П.Щербаня, Г.Яворської тощо[3].

Мета статті – презентувати досвід організації початкового навчання з використанням інтерактивних методів, креативних завдань, проблемних ситуацій, інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у сучасній Новій українській школі, який забезпечує формування самореалізаційних можливостей особистості, активізацію творчого потенціалу учнів. Це також розгляд теоретичних основ інтегрованого підходу у сучасній початковій ланці освіти, який сприяє формуванню загальнонавчальних умінь і навичок учнів, поглибленню їхніх знань, розвитку уваги, пам'яті, розширенню пізнавальних інтересів, оволодінню навчальними прийомами, забезпеченням цілком нового психологічного клімату для учнів і вчителя в процесі навчання.

Завданням дослідження є створення методичного комплексу інтерактивних дидактичних ігор, спрямованих на розвиток пізнавальної активності молодших учнів у практиці сучасної початкової школи.

Інтерактивне навчання — це, насамперед, діалогічне навчання, яке відбувається в комфортних умовах, за яких учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність, бо всіх залучено до процесу пізнання, формування висновків, кожен робить індивідуальний внесок, обмінюється знаннями, ідеями [1].

Це певний різновид активної моделі навчання, який має свої закономірності і особливості. Інтерактивним є метод, у якому той, хто навчається, є співавтором, учасником, який щось здійснює, говорить, керує, моделює, пише, малює, тобто не виступає слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власноруч створюючи це [2].

Інтерактивні види та форми роботи активізують розумову діяльність, сприяють зацікавленню навчальним предметом, розвивають логіку, критичне мислення, мовленнєві уміння та навички, допомагають проявити особисте «Я» [3].

Серед інтерактивних форм роботи на заняттях поширення набуває навчальна взаємодія учнів у парах, мікрогрупах, групах, що здебільшого застосовується під час пошуку та аналізу інформації, виконання практичних завдань, підготовки диспутів, дискусій.

Підготовка до інтерактивних занять складається з кількох етапів:

- Етап 1. Визначення потреб школярів у навчанні.
- Етап 2. Визначення мети навчання.
- Етап 3. Підбір методів навчання, які найкраще відповідають визначеним цілям, а також пристосовані до характеру та можливостей учасників.
- Етап 4. Аналіз та підготовка необхідних ресурсів, за допомогою яких проводитиметься заняття: навчальне приміщення, технічні засоби навчання, методичні, навчальні та інформаційні матеріали.
- Етап 5. Створення кінцевого варіанту навчальної програми – загальна тривалість заняття та окремих його частин, уточнення принципів співпраці всіх учасників навчального процесу[5].

Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2-ох до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всієї групи.

Фронтальні методи:

1. Велике коло. Учні сідають в коло і по черзі за бажанням висловлюються з приводу певного питання.

2. Мікрофон. Це різновид великого кола. Учасники швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон».

3. Незакінчені речення (продовження незакінченого речення).

4. Мозковий штурм. Загальновідома технологія, суть якої полягає в тому, що учасники по черзі висловлюють абсолютно всі, навіть аналогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань.

5. Мозаїка. Це метод, що поєднує групову та фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми.

6. «Оберіть позицію» (дискусія на суперечливу тему).

8. «Асоціативний куш» (допомагає виявити головне з теми).

9. «Акваріум». Є ефективним методом розвитку вмінь ведення дискусії. Група поділена на дві-чотири підгрупи, які отримують завдання для виконання та необхідну інформацію. Одна з підгруп знаходиться в центрі, утворивши внутрішнє коло. Учасники цієї підгрупи починають обговорювати запропоновану викладачем проблему. Всі інші мовчки слухають, потім місця в «акваріумі» займає інша підгрупа.

У наукових доробках багатьох педагогів і психологів (І. Бех, Н. Бібік, Ю. Бойчук, В.Гриньова, Т. Довженко, В. Май борода, С. Максименко, С. Микитюк, В.Паламарчук, Л.Пуховська, В. Рибалка, М.Слюсаревський, Л.Ткаченко, Л. Філатова, В.Шищенко та ін.) акцентується увага на тому, що оригінальність мислення, творчість учнів найповніше виявляються й успішно розвиваються в інтерактивній навчальній діяльності [5].

Розвиткові евристичного рівня творчої активності молодших школярів сприяє організація уроку у формі, наближеній до ділової гри.

Учням пропонується розв'язати різноманітні навчально-творчі завдання, пов'язані єдиною сюжетною лінією з вибором стратегії поведінки, плануванням дій на три-чотири кроки вперед (діти на початку уроку планують результат, якого вони мають досягти наприкінці уроку, подолавши певні випробування). Ділові ігри близькі до дорослого підходу до

розв'язування раціоналізаторських задач. Це, зокрема, «подорожі», «прес-конференції», «телемости», «змагання», «ринги» тощо.

Уроки, в яких більшу частку часу займає та чи інша ділова гра, як правило, називають: уроки-подорожі, уроки-змагання, урок-прес-конференція тощо. Ситуація розмірковування, як механізм розгортання певної ділової гри, допомагає сформувати в учнів уміння узгоджувати свої думки з думками партнерів, розвинути контрольний-корекційний компонент пізнавальної сфери культури мислення, гнучкість і широту мислення, готовність до інтелектуального ризику (дитина має багато ідей, вміє і не боїться їх висловлювати) [1].

Зазначені якості та вміння поліпшують реакцію дитини на швидкі та мінливі життєві обставини. Такі уроки перетворюють процес навчання на ненав'язливий, майже непомітний для дитини процес: освіта стає переважно самоосвітою, виховання – самовихованням, розвиток – саморозвитком; відбувається вільний пошук себе, самопізнання та самовизначення особистості, що є першими кроками до життєвого успіху [2].

Застосування на будь-якому уроці інтерактивних методів навчання вносить у навчальний процес елементи дослідження, пошуку, порівняння різноманітних фактів, явищ, позицій, висновків, допомагає учневі чіткіше сформулювати власну точку зору.

Крім інтерактивних форм роботи слід використовувати комп'ютерні технології на уроках у початковій школі, що сприяють якості та інтенсивності освітнього процесу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій робить заняття більш наочним і цікавим, підвищує мотивацію навчання, урізноманітнює типи навчальних завдань і форми подання інформації, забезпечує зворотній зв'язок, широкі можливості діалогізації освітнього процесу; активізує навчальну роботу, посилює роль учня як суб'єкта навчальної діяльності, сприяє розвитку його здібностей; індивідуалізує процес навчання, допомагає економити час на заняттях [2].

Використання комп'ютерних технологій дозволяє школярам співпрацювати з носієм інформації, здійснювати її вибір, темп подання, компонувати матеріал. Саме цьому сприяють інноваційні технології навчання. Сучасні інтернет-ресурси дають змогу успішніше й швидше адаптуватися до довкілля та соціальних змін, що відбуваються, одержувати необхідні знання. Це важливий чинник створення системи освіти, що відповідає вимогам і процесу реформування традиційної системи освіти у світлі вимог сучасного інформаційного суспільства [1].

Інтерактивні мультимедійні засоби навчання передбачають гіпер-посилання (як внутрішньої навігації, так і мережевої), кнопки переходу, області для введення текстової або числової інформації, активні зони тощо. Інтерактивні мультимедійні засоби навчання можуть використовувати ресурси соціальних інтернет-сервісів.

Таким чином, доцільно виокремити дидактичні можливості використання інтерактивних мультимедійних засобів навчання: підвищення рівня сприйняття складних процесів і явищ, унаочнення абстрактних понять, представлення динаміки об'єктів, урізноманітнення навчального матеріалу, активізацію навчально-пізнавальної діяльності та врахування індивідуально-психологічних особливостей сприйняття учнів [3].

У практиці сучасної початкової школи розвиваються такі напрями використання інтерактивних мультимедійних засобів навчання: використання спеціальних видів навчальної електронної продукції, навчальних програм, у яких передбачено матеріали для різних видів навчальної діяльності, а також запропоновано методикау їхнього застосування («Сорока Білобока», «Атлантик рекорде», «Вундеркінд з пелюшок», «Нова школа» та ін.); самостійний відбір матеріалу, створення мультимедійних додатків (мультимедіа-презентації, мультимедіа-видання тощо) [4].

Навчання з використанням інтерактивних мультимедійних засобів навчання дозволяє провести відповідні дидактичні ігри, забезпечуючи зміну видів діяльності. Для розвитку просторових уявлень корисними є віртуальні

екскурсії, використання різноманітних дидактичних матеріалів (будівельних наборів і конструкторів). Тому вчитель заздалегідь повинен ознайомитися з мультимедійними матеріалами та спланувати роботу таким чином, щоб, подаючи новий матеріал, не перевантажувати учня, а спонукати його до активної розумової діяльності.

Казкові герої мультимедійного уроку допомагають учням спостерігати (звертає увагу на спільні та відмінні ознаки предметів), робити висновки, узагальнення, що сприяє розвитку математичного мовлення, активізує процес мислення. Під час вивчення чисел і дій над ними на екрані з'являються рухомі картинки, що допомагає учням у формуванні початкового уміння аналізу й синтезу.

Відеоанімація дає змогу задіювати одночасно зір і слух, створювати доступні багатовимірні моделі складних об'єктів і процесів, що значно підвищує рівень сприйняття навчальної інформації. Сучасна, ігрова динаміка сюжету та інтерактивна взаємодія з персонажами створюють невимушену, дружню атмосферу для навчання. Все це стимулює до легкого, цікавого й успішного засвоєння матеріалу, що дозволяє опанувати предмет набагато ефективніше, ніж із традиційними підручниками.

Відтак, організаційно-педагогічні засади використання інтерактивних мультимедійних засобів навчання учнів молодших класів передбачають створення умов гнучкого управління навчальним процесом:

- поділ навчального матеріалу на частини з урахуванням індивідуальних особливостей учнів:
- поступове зниження рівня підтримки та підвищення рівня самостійності учнів;
- встановлення віртуального контакту та ведення інтерактивного діалогу;
- використання інтерактивних мультимедійних засобів у різних дидактичних ситуаціях;

- інтегрування мультимедійних технічних і програмних засобів (навчальних матеріалів, тренажерів, моделей) у навчально-методичному медіа- комплексі [3].

У Концепції Нової української школи інтегрованому підходу у початковій школі приділено особливу увагу. Навчання розглядається крізь призму цілісної картини світу, а не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі руйнуються, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язки між дисциплінами й спиратися на знання, навички з кількох предметних областей.

Аналіз структури інтеграції за психолого-педагогічною літературою дає змогу виділити такі *рівні (ступені) інтеграції*:

- *тематична інтеграція* (з двох-трьох навчальних предметів розкривають одну тему). Цей рівень можна назвати ілюстративно- описовим;
- *проблемна інтеграція* (одну проблему вирішують учні можливостями різних предметів);
- *концептуальна інтеграція* (концепція розглядається різними навчальними предметами в сукупності всіх їхніх засобів і методів);
- *теоретична інтеграція* (філософське взаємопроникнення різних теорій) [2].

Одним із напрямів методичного збагачення уроків у початкових класах, як зазначає О. Савченко, є проведення їх на основі інтеграції змісту [5].

Доцільність інтегрованих уроків впливає із завдань інтеграції знань, умінь та навичок учнів з основ наук.

Мета інтегрованих уроків - формування в учнів цілісного світогляду стосовно навколишнього світу, активізація їхньої пізнавальної діяльності, підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу, створення творчої атмосфери в колективі учнів, виявлення здібностей учнів та їхніх особливостей [4].

Впровадження інтеграції в освітній процес сприяє розв'язанню низки важливих дидактичних проблем: усунення інформаційної перевантаженості

процесу навчання, ущільнення й концентрація знань, націлення на формування самостійності та творчості в учнів, орієнтацію їх у складних умовах сучасного життя та раціонального використання засвоєних знань.

Для інтегрування окремих навчальних курсів у початковій школі є об'єктивні причини й передумови.

Однією з причин є необхідність усунути перевантаження дітей і скоротити кількість навчальних годин протягом тижня.

Звичайно, інтеграція як дидактичний засіб чи принцип має втілитися в навчальні предмети у формі їх об'єднання й представлення єдиним цілим. Єдність тем вважається передумовою для глибокого оволодіння школярами навчальним матеріалом, тому головна мета інтеграції - навчати школярів розглядати одні й ті самі явища, проблеми в різних ситуаціях і системах. Тут усе зводиться лише до того, що кожен предмет таким чином набуває більшої широти, смислової та інформаційної насиченості. Внаслідок цього учні досягають глибшого і ширшого рівня розуміння навчальної теми

Інтеграція предметів найповніше проявляється тоді, коли між їх спільними програмами встановлено смислову відповідність, коли існує центральна ідея, що об'єднує весь комплекс тем і проблем, які розглядаються в рамках предметів.

У методичному аспекті, з'ясовуючи типологію інтегрованих уроків, важливо передбачити сукупність параметрів. Ми погоджуємося з запропонованою науковцями М.Мельник, С.Корожневою типологією інтегрованих уроків за сукупністю таких основ:

- *цільова* (з якою метою і на якому етапі оволодіння мовними знаннями доцільною є інтеграція навчання);
- *мовна* (залежно від змісту виучуваного, його лінгвістичної природи – вивчаємо, наприклад, частини мови, будову слова чи члени речення, зв'язок між словами);
- *тематична* (урок на морально-етичну тему, про природу тощо);

- *предметна* (з яких навчальних предметів доцільно інтегрувати блоки знань навколо однієї теми);
- *діяльнісна* (який вид емоційно-образної діяльності є домінуючим, слугуючи засобом активізації пізнавальної й мовленнєвої діяльності);
- *організаційна* (тривалість інтегрованого уроку у 1-4 класах, варіативність організаційних форм (колективної, групової, індивідуальної діяльності); доповнення уроку як основної організаційної форми такими заняттями, як екскурсія, урок мислення серед природи, урок-свято тощо) [4].

До інтегрованих форм організації навчання в початковій школі належать: *інтегрований урок* (виклад навчальних тем, близьких за змістом, логічно взаємопов'язаних, об'єднаних провідною ідеєю, реалізація якої забезпечує цілісність заняття, підвищення його пізнавальної цінності); *інтегровані дні* (проведення протягом навчального дня або тижнів серії уроків, що підпорядковуються спільним навчально-пізнавальним цілям і завданням); *проектна робота* (групове й індивідуальне розв'язання учнями комплексних педагогічних завдань, що передбачає застосування сукупних знань і вмінь із різних шкільних дисциплін).

Отже, освітня система початкової освіти поєднує процеси навчального пізнання й діяльності учня, а інтегрований підхід до навчання дає змогу враховувати цю особливість початкового етапу навчання за допомогою вибору відповідної тематики, добору змісту нового матеріалу, способів і засобів оволодіння ним.

Висновки. Організація проведеної роботи забезпечила наступні результати: було створено комфортне освітнє середовище та умови для задоволення індивідуальних освітніх потреб суб'єктів освітньо-виховного процесу (вчителів, учнів); діти самостійно мали змогу обрати пріоритетні інтерактивні технології; підвищилася освітня мотивація школярів; були сформовані навички цілепокладання, планування своєї діяльності, вміння здійснювати самоконтроль і самооцінку.

Комплексне використання в освітньому процесі інноваційних

технологій навчання, перенесення акцентів на ігрові інтерактивні форми та методи навчання; застосування інтерактивних мультимедійних засобів навчання; кооперативна професійна взаємодія з одногрупниками; організація інтегрованого навчання забезпечила якісні позитивні результати.

Було доведено, що інтерактивне навчання – це система відкритого діалогу, взаємозв'язку та спільного розв'язання проблемних ситуацій; формування креативного мислення, виявлення прихованого потенціалу та перспективних тенденцій власного розвитку [2].

Планується підготувати методичні рекомендації, розробити цикл тренінгових занять з впровадження інтерактивної моделі навчання в освітній процес загальної середньої школи, окреслити перспективні завдання з реформування сучасної освіти за допомогою інтерактивного та інтегрованого навчання, яке зорієнтує та сформує ключові компетентності, які значно розширюють можливості молодшого школяра у виборі власної освітньої траєкторії.

Література

1. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання // *Тема*. 2004. №3. С. 340-345.
2. Кондрашова Л.В., Виєвская М.Г., Савченко Л.А. Иммитационно-игровое обучение в высшей школе : учебное пособие. Кривой Рог, 2001. 194 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія та практика. Київ: Освіта, 2002. 240с.
4. Ретюнских Л.Т. Философия игры. Москва: Вузовская книга. 2002. С.15-18.
5. Скворцова С.О. Професійна компетентність вчителя : зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. №4. С.93-96.
6. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2004. С.35-30.

7.Щербакова Р.М. Инновационные педагогические технологии при подготовке специалистов вузами [Электронный ресурс] *Сибирский торгово-экономический журнал*. №14. 2011. С.23-24. ,

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ПОТРЕБ ДІТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ

*Бартенєва І. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

У сучасному постійно мінливому, динамічному світі на перший план виходить не просто навчання дитини предметним знанням, вмінням, навичкам, а особистість учня як майбутнього активного діяча, його всебічний розвиток. У зв'язку з цим стає очевидною актуальність пошуку методів, форм, засобів формування у підростаючого покоління потреби у пізнанні.

У психології, педагогіці, соціології існують різні підходи до визначення поняття «потреба». Потреба – це:

1. Потреба у чомусь, об'єктивно необхідному для підтримки життєдіяльності та розвитку організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства (О. Прохоров);
2. Форма зв'язку живих організмів із зовнішнім світом, джерело їхньої активності (В. Зінченко);
3. Внутрішній спонукувач активності (Є. Лапін);
4. Джерело активності особистості. Процес задоволення потреб у людини постає як цілеспрямована діяльність. Вони виступають як такі стани особистості, завдяки яким здійснюється регулювання поведінки людини, визначається спрямованість мислення, почуттів, волі людини (В. Давидов).